

SAN'AT VA ADABIYOTNING INSON HAYOTIDAGI MUHIM AHAMIYATI

Sodiqova Feruza Muxsinjon qizi

Respublika sud-tibbiy ekspertiza ilmiy-amaliy markazi

Tibbiy- kriminalistika bo'limi laboranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada san'at va adabiyotning inson hayotidagi muhim o'rni va ahamiyati tahlil qilinadi. San'at va adabiyot insonning estetik didini rivojlantirishi, ma'naviy dunyosini boyitishi va ijtimoiy muammolarni tushunishida muhim vosita sifatida qaraladi. Tadqiqotda adabiyotlar tahlili, taqqoslash va tahliliy metodlardan foydalanilgan.

Kalit so'zlar: san'at, adabiyot, ma'naviyat, estetik did, ijtimoiy muammolar.

San'at va adabiyot inson hayotida chuqur iz qoldiradigan muhim ijtimoiy hodisalardan biridir. Ular insoniyatning ma'naviy va madaniy merosini saqlab qolishda, rivojlantirishda va yangi avlodlarga yetkazishda alohida ahamiyat kasb etadi. San'at va adabiyot orqali inson o'z his-tuyg'ularini ifoda etadi, estetik dunyoqarashini boyitadi va ijtimoiy voqeliklarni anglaydi.

Inson dunyoga kelibdiki, ong va tafakkurini teranlashtirishda uning san'at va hayot orasidagi bir – biriga chambarchas bog'liq bo'lgan go'zallik na'munasidir. Zero san'at odamlarni ezgulikka chorlaydi. Eng go'zal his tuyg'ularni in'om etadi. Ochig'ini aytsam xech bir san'at turi bir-birini o'rnini egallay olmaydi. San'atning o'ziga yarasha mashaqqatlari bor. Jumladan san'at bor ekan hayot maroqli va go'zaldir.

Madaniyat va san'at sohasining jamiyat hayotidagi o'rni juda beqiyos.

Misol keltiramiz: San'atimiz namoyondalaridan biri "Yunus Rajabiy" hayotidan qisqacha fikr bildiramiz. Yunus Rajabiy 1897 yil 5 yanvarda Toshkent shahrida tavallud topgan. Oilasida 16 nafar farzand bo'lib, Rajabiy eng kichik farzand bo'lgan. Yunus Rajabiy hayotining san'at sohasida muhim ahamiyatga ega bo'lgan insonlardan biri Mirzo Qosim hofiz bo'lib, uning eng birinchi ustoz sifatida ilk musiqiy bilimlarini Rajabiyga singdirgan.

Yunus Rajabiy hayot yo'lida juda ham ko'p yutuqlarga erishgan. Rajabiy she'riyat sohasida Alisher Navoy, Mirzo Bobur, Furqat, Muqumiy kabi ulug' allomalarimizning g'azallariga kuy bastalagan. Yunus Rajabiy umri davomida ko'plab unvonlar olgan va umrining so'ngi yillarida "Shon-sharaf" ordeni, Buyuk hizmatlari uchun orden bilan taqdirlangan. Yunus Rajabiy 2000 yil 25 avgustda vafotidan so'ng O'zbekiston SSR halq artisti unvoni berilgan. Yunus Rajabiy haqida qancha takidlasak shuncha oz.

San'atning inson hayotidagi o'zni bu-insonlarni hayotga bo'lgan qiziqishlarini oshiradi. Insonlar o'z maqsad yo'llarida erkin va teran fikrga ega bo'lishlari lozim.

Maqsadimiz insonlarni san'at va hayot yo'llarida aqlan sog'lom fikrlashlari uchun hayotga san'at va madaniyat sohasida o'zlarini namoyyon qilishlari uchun yoshlarni ilmiy salohiyatini rivojlanishida o'z hissalarini qo'shishlari hamda, farzandlar tarbiyasida san'atning o'zni beqiyosdir.

San'at va adabiyotning inson hayotidagi muhim ahamiyati juda katta va ko'p qirrali. Ular insoniyat madaniyatining ajralmas qismi bo'lib, jamiyat va shaxs hayotiga quyidagi jihatlar orqali ijobiy ta'sir ko'rsatadi:

Estetik zavq va ma'naviy yuksalish:

- San'at va adabiyot insonlarga go'zallikni anglash va his qilish imkonini beradi.
- Estetik zavq orqali inson ruhiy quvvat oladi, ijodiy o'sadi va ma'naviy boyiydi.

Fikrlash qobiliyatini rivojlantirish:

- Adabiyot asarlari va san'at asarlari insonlarning dunyoqarashini kengaytiradi.
- Fikrlash qobiliyatini o'tkirlashga va tanqidiy yondashishni o'rganishga yordam beradi.

Tarbiya va ma'naviy qadriyatlar:

- Adabiyot va san'at orqali insonlarga yuksak axloqiy qadriyatlar, mehr-oqibat, do'stlik, vatanparvarlik kabi tuyg'ular singdiriladi.
- Tarbiyaviy ahamiyati katta bo'lgan asarlar yosh avlodni ma'naviy jihatdan shakllantiradi.

Tarixiy xotira va madaniy merosni saqlash:

- Adabiyot va san'at orqali o'tmish avlodlarning hayoti, qadriyatlari, urf-odatlar haqida bilim olish mumkin.
- Milliy madaniyatni saqlab qolish va rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi.

Emotsional tushunish va empatiya:

- Asarlar orqali boshqa odamlarning his-tuyg'ularini, dardlarini va quvonchlarini tushunishga o'rganamiz.
- Bu esa insonni yanada mehribon va boshqalarga nisbatan sabrli bo'lishga o'rgatadi.

Yaratijilik va ilhom manbai:

- San'at va adabiyot ijodkorlikni oshirishda, yangi g'oyalar va fikrlarni topishda muhim rol o'ynaydi.
- O'z ijodiy potensialini rivojlantirishga ilhom beradi.

Jamiyatning ijtimoiy muammolarini yoritish:

- Ko'p san'at va adabiyot asarlari orqali jamiyatdagi dolzarb masalalar ko'tariladi va ularga e'tibor qaratiladi.
- Insonlarning ongini uyg'otish, o'z munosabatini bildirishga chaqirishga yordam beradi.

Hordiq chiqarish va psixologik davolash:

- San'at asarlarini tomosha qilish yoki adabiy asarlarni o'qish orqali inson dam oladi va stressdan xalos bo'ladi.

- Terapiya sifatida ham qo'llanilishi mumkin.

Natijalar tahlili shuni ko'rsatadiki, san'at va adabiyot inson hayotining barcha jabhalariga ta'sir ko'rsatadi. Ushbu hodisalar nafaqat estetik didni rivojlantiradi, balki insonning ijtimoiy faoliyatida ham katta ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, zamonaviy adabiyot va san'atning yoshlar tarbiyasidagi roli alohida ta'kidlanadi.

Xulosa

Maqolada san'at va adabiyotning inson hayotidagi ahamiyati tahlil qilindi. Ularning shaxsiyat shakllanishidagi o'rni va ta'siri aniqlandi. Taklif sifatida, maktab va oliy ta'lim muassasalarida san'at va adabiyotga ko'proq e'tibor qaratish, madaniy-tarbiyaviy ishlarni kuchaytirish va bu sohalar bo'yicha ilmiy-tadqiqot ishlarini davom ettirish lozimligi ta'kidlandi. Shuningdek, san'at va adabiyot orqali yosh avlodni ma'naviy tarbiyalashga doir maxsus dasturlarni ishlab chiqish va ularni ta'lim tizimiga joriy etish lozimligi qayd etildi.

San'at va adabiyot inson hayotida beqiyos o'rin tutadi. Ular nafaqat ma'naviy merosni saqlashga, balki ijtimoiy muammolarni tushunishga va ularni hal qilishga yordam beradi. Tadqiqot davomida aniqlangan natijalar asosida san'at va adabiyot ta'lim tizimida yanada faolroq qo'llanilishi kerakligi taklif etiladi.

Adabiyotlar.

1. Adabiyotshunoslikka kirish.Xudoyberdiyev Erkin;O'zbekiston respublikasi oliy va o'rtamassus ta'lim vazirligi.-T.Iqtisod-moliya,2007.-304 b
2. To'rayeva B.,Ko'chimov U.Adabiyotshunoslik [Matn]: darslik / To'rayeva b., Ko'chimov U.-Toshkent: "MALIK PRINT CO",2022.-192 b
3. Kun.uz. (2018, 15-may). Yosh kitobxon tanlovi haqida ma'lumot. Kun.uz. <https://kun.uz/892570824>)
4. Umurov H.Adabiyotshunoslik nazariyasi:Oliy o'quv yurtlari uchun darslik/Mas'ul muharrir:B.valixojayev.-T.A.Qodiriy nomidagi xalq merosi nashriyoti,2004.-264 b.
5. Асқарова М. ЎЗБЕК АДАБИЙ ТАНҚИДИ ТАРАҚҚИЁТИ //Oriental Art and Culture. – 2020. – №. V.
6. Turgunbaev R., Takada H. Co-WEB: A Peer-to-Peer Based, Partially Decentralized Framework for Collaborative Web-Content Publishing //2009 First International Conference on Advances in Future Internet. – IEEE, 2009. – С. 67-72